

Universitätsbibliothek Paderborn

Historiae Ecclesiasticae Pars ...

HISTORIAE EC||CLESIASTICAE PARS || PRIMA, QVA CONTI-||NENTVR ||
Eusebij cognomento Pamphili Cæsareæ Palæ-||stinæ Episcopi lib. 10.||
Eiusdem de vita Constantini magni lib. 4.|| Oratio Constantini magni ad
sanctoru[m] cœtu[m].|| Oratio eiusdem Eusebij in laudem Constanti-||ni
magni ad trigesimum ...

Christopherson, John

[Köln], 1569

De Apocalypsi quae fertur Ioannis. Cap. XX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29861

tur. Cum essem in loco quodam, qui Arsenoites dicitur,
 ubi, ut nosti, iam pridē hoc dogma prodiit in lucē, sic ut
 non modo schismata nascerentur, sed integræ ecclesiæ à
 fide deficerēt, presbyteros eius sectæ qui fratribus in sin-
 gulis pagis vndiq; prædicabant verbū Dei, conuocaui,
 eosq; magnoperē cohortatus sum, ut palam præsentibus
 fratribus, audireq; cupientibus, illorū doctrina exquisite
 discuteretur. Atq; cum librū qui illis erat tanquā quod-
 dam propugnaculū, & murus inexpugnabilis, ad me attu-
 lissent, confidens in vno loco cū illis, toto triduo à pri-
 mo mane vsq; ad vesperam, quæ in eo scripta erant, stu-
 diose refutare conabar. Ibi tum quidem certe fratrum cō-
 stantiam, studium veritatis, facile obsequium, & pruden-
 tiam ideo supra modum admirabar, quod tam præclaro
 ordine, & tanta cum modestia rogabant, disceptabāt, no-
 bisq; assentiebantur, atq; etiam tam diligenter præcaue-
 bant, ne illis, quæ fuerāt ante ab ipsis decreta, si quicquā
 in eis veritati repugnare videretur, mordic⁹ adhererēt:
 quin etiā contrarias rationes minime omittebant nobis
 opponere, sed quoad eorum fieri poterat, ea quæ erāt ab
 ipsis proposita, munire & defendere tentabant: & cōtra,
 ubi poscebat ratio sentētiam mutare, & nostro assentire
 iudicio, eos neutiquam omnino pudebat, denique con-
 sciētia integra, sincera cogitatione, & puris erga Deum
 ac simplicibus animis, ea quæ erant firmis rationibus &
 testimonijs à sacris literis depromptis confirmata, admo-
 dum approbabāt. Ad extremū huius doctrinæ princeps
 & dux Coracion, omnibus fratribus, qui aderant audien-
 tibus, palam confessus est, nobisq; attestatus, neq; se vel-
 le deinceps, quandoquidem aduersariis rationibus se pu-
 tabat satis abunde conuictum, illi dogmati animum adhi-
 bere, neq; de eo differere, neq; mentionē facere, neq; ali-
 quando illud vsquā docere. vnde alij fratres, qui aderāt,
 pro ista disceptatione in publico ecclesiæ conuentu ha-
 bita, proq; omnium conciliatione & concordia maximā
 læticiam animis perceperunt.

De Apocalypsi quæ fertur Ioannis. CAP. XX.

Dionysius paulo post in eodem libro de Apocalypsi
 Ioannis ista refert. Quidā ante nos librum Apoca-
lypsie

EVSEBII HISTORIAE

Iypsis omnino antiquare, irritūq; facere, cū singula eius
 capita coarguendo, tum ipsum totum nec probabilitate
 roboratū, nec ratione conclusum ostendendo, magno-
 pere studuerūt, & falso titulo (nam dixerunt non esse Io-
 annis librū, imo neq; eā posse esse reuelationē, quā tam
 crasso ignorationis inuolucro esset obiecta) inscriptum
 affirmarunt: & non fieri posse, vt Apostolus aliquis, imo
 vero neque ex sanctis viris, aut ex aliis, qui sunt ecclesie
 membra, quispiā, sed Cerinthus quidā (vnde hæresis Ce-
 rinthiana primū orta inuictaq; est) eius libri author exi-
 steret: qui operi suo tā commentitio, tamq; pleno vani-
 tatis nomē celebre & dignū approbatione voluit impo-
 nere. Peruersam aut istius Cerinthis doctrinam talē fuisse
 memorāt: regnū Christi terrestre fore: eumq; vt pote cor-
 poris voluptatibus & carnis illecebris penitus deditum,
 in illis rebus quarum cupiditate incendebatur, regnum
 Christi futurum somniasse: hoc est non in illis solū, quæ
 ventri, & partibus quæ ad Venerem explendam pertinet
 inseruiant, vt in esculentis, & poculentis, & nuptijs: verū
 etiam in his, quibus illas facilius & procliuus suppedi-
 tari putabat, hoc est in festis, victimis & hostiis macta-
 tis. Verum ego librum ipsum nullo modo audeo abro-
 gare, præsertim cum adeo multi fratres eum tam magno
 æstiment: sed hanc mecum de eo opinionem concipio,
 longe abstrusorem esse in illo materiam, quam mēs mea
 facile consequi queat, & in singulis propē sententiis sen-
 sum quendam mysterijs inuolutum, & valde admirabile
 delitescere plane existimo. Et quanquam eum ipse non
 intelligo, suspicor tamen intellectum quendam recondi-
 tiore verbis ipsis inclusum: atq; istas res non propria ra-
 tione metior ac pōdero, sed fidei potius tribuo, & altio-
 res diuiniōresq; profecto arbitror, quā quas ipse vllō
 pacto cogitatione cōprehendere valeam. Atq; non eas
 improbo, quas non intelligo, sed ideo potius admiror,
 quod mentis acie lustrare non queo. Deinceps autem si-
 mul ac totum Apocalypsis librū accurate disquisuerit,
 eumq; ex eo sensu, qui nobis in prōptu positus videtur,
 non posse intelligi demonstrauerit, hæc adiungit. Cum
 ipse propheta totā illam prophetiā ferē ad exitum perdu-
 xerit

xerit, non eos solum, qui eam obseruant, beatos pronun-
 tiat, sed se ipsum etiã. Beatus est inquit, qui custodit ver-
 ba prophetiæ libri huius, & ego etiam Ioannes qui vidi
 & audiui hæc. Proinde ipsum authorem libri Ioannẽ ap-
 pellari, & librũ à Ioanne quodã scriptum non equidẽ in-
 ficias eo. Nam ab aliquo viro pio & diuinitus inspirato
 editum, facile assentior. Attamen hunc Apostolũ fuisse,
 filium Zebedæi, fratrem Iacobi, à quo tum euangelium,
 quod secundum Ioannem inscribitur, tũ epistola catho-
 lica, composita fuit, non tam facile possum concedere.
 Nam ex vtriusq; cum stylo, tum verborũ genere, tum to-
 tius libri Apocalypsis velut discursu, non eundem esse
 Ioannem coniectura auguror. Euangelista enim nomen
 suum nusquam inscribit, neq; seipsum, vel per euangeliũ
 vel per epistolam aliquando prædicat. Deinde paucis in-
 terpositis, iterum ita disserit. Ioãnes de libro vel tanquã
 à seipso, vel tanquam ab alio quopiã scripto, nullo in lo-
 co mentionẽ facit. Iste autem qui scripsit Apocalypsim,
 statim in initio nomen suum ponit. Apocalypsis Iesu
 Christi, quam dedit illi Deus, vt palam faceret seruis
 suis quẽ oportet fieri cito, & significauit mittens per an-
 gelum suum seruo suo Ioanni, qui testimonium perhi-
 buit verbo Dei & testimonium Iesu Christi, & quæ vi-
 dit, Deinde in eadem Apocalypsi, tanquam epistolam
 quandã scribit. Ioannes septem ecclesiis, quæ sunt in
 Asia: gratia vobis & pax. Verum euangelista, ne in epi-
 stola quidem catholica, nomen præfatur, sed exordio su-
 peruacaneo omisso, ab ipso mysterio diuinæ reuelatio-
 nis initium capit. Quod erat ab initio, quod audiui-
 mus, quod vidimus oculis nostris. Ac pro eadem reuelatione
 Dominus Petrũ beatũ dixit, sic locutus. Beatus es Simõ
 Bariona, quia caro & sanguis nõ reuelauit tibi, sed pater
 meus cælestis. Quineriã neq; epistolæ secundæ, & tertię,
 quæ dicuntur esse Ioannis, licet perbreues sint, Ioannes
 nominatim præponitur. Sed presbyter inscribitur vacãs
 nomine. Iste Apocalypseos author nõ satis esse putabat
 semel se nominare, & ita in reliqua oratiõẽ progredi, sed
 nomẽ iterum atq; iterum repetit. Ego Ioãnes frater ve-
 ster, & particeps in tribulatiõẽ, & regno, & paciẽtia in Iesu Chri-

Apoc. 22.

Apoc. 1.

Apoc. 1.

1. Ioan. 1.

Matt. 16.

Apoc. 1.

EVSEBII HISTORIAE

Apoc. 22.
 fu Christo, sui in insula quæ appellatur Patmos, pro-
 pter verbum dei, & testimonium Iesu Christi. Rursus
 in extremo libro ista memorat. Beatus qui custodit ver-
 ba prophetiæ libri huius, & ego Ioannes qui vidi et au-
 diui hæc. Idcirco quod Ioannes sit, qui hæc scribat, fides
 ei ita de se loquenti adhibenda est: Sed quisnam Ioan-
 nes iste fuerit, incertum est. Neque enim vocat seipsum,
 quemadmodum Ioannes euangelista in euangelio sæpe,
 dilectum à domino discipulum, neque eum qui supra pe-
 ctus domini recubuerit, neque fratrem Iacobi, neq; con-
 templatorem, & auditorem domini. Aliquid namque
 istorum quæ demonstrata sunt, dixisset, eo quidem ani-
 mo, vt seipsum quis esset perspicue declarare potuisset.
 At horum nihil dixit, sed fratrem vestrum, & partici-
 pem dixit, & testem Iesu, & beatum ob contemplatio-
 nem, & auditionem reuelationum. Cæterum Ioannis A-
 postoli multos fuisse gentiles, arbitror: qui propter sin-
 gularem amorem, quo erga illum affecti erant, propter
 admirationem quam de eo habebant, & propter æmula-
 tionem, qua ad illum imitandum flagrabant, & quod à do-
 mino pari ratione diligi cupiebant, etiam istam appella-
 tionem amplexati sunt. Quemadmodum nomina Pauli
 & Petri, fidelium liberi crebro ferunt. Est item alius Ioan-
 nes in Actis Apostolorum cognomento Marcus: quem
 Barnabas & Paulus sibi in societatem ascuerant, vtrum
 sit hic, qui Apocalypsim scripserit, non possum pro cer-
 to affirmare. Nam non est scriptis à Luca proditum, eum
 in Asiam vnà cum illis aduentasse: sed soluentes, vt ipse
 ait, à Papho, Paulus & qui cum Paulo erant, venerunt
 in Pergem Pamphylia. Ioannes ab illis decedens reuer-
 titur Hierosolymam. Alterum ergo puto eorum fuisse,
 qui in Asia versabantur. Siquidem duo ferunt Ephesi es-
 se monumenta, & vtrumque Ioannis nomine inscriptū.
 Porro cum ex sensu, tum ex verbis, eorumque compo-
 sitione, merito alter ab eo, qui scripsit euangelium, existi-
 mabitur. Nam euangelium, & epistola inter se consen-
 tiunt, & incipiunt eodem fere modo. Illud enim sic lo-
 quitur. In principio erat verbum. Hæc ita dicit. Quod
 erat ab initio. Illud ait, Et verbum caro factum est, & ha-
 bita-

Acto. 15.

Act. 13.

bitauit in nobis, & vidimus gloriã eius, gloriã quasi vni-
 geniti à patre. Hęc eadẽ ipsa loquitur paululũ admodũ
 immutata. Quod audiuius, quod vidimus oculis no-
 stris, quod perspeximus, & manus nostrę contrectaue-
 runt, de verbo vitę, & vita manifestata est. Ista enim tan-
 quam prolusione quadam tam sæpe, & tanta cum animi
 contentione repetit, contra eos (sicut in sequenti ser-
 mone declarauit) qui asseriebant dominũ non venisse in
 carne: & propterea hęc studiose accurateque attexuit.
 Quod vidimus, testamur, & annuntiamus vobis vitam
 æternam, quę erat apud patrẽ, & apparuit nobis. Quod
 vidimus, & audiuius, annuntiamus vobis. In isto inhæ-
 ret, & ab eiusmodi sententiis fere non digreditur. Iis-
 dem tanquam rerum capitibus, iisdemque verbis omnia
 tum in euangelio, tum in epistola profequitur. Quorũ nõ
 nulla nos breui obseruatione notabimus, Qui vero attẽ-
 ta cogitatione in perlegẽdis & euangelio & epistola se-
 defixerit, in vtroque reperiet sæpe vitã, sæpe lucẽ, dehor-
 tationem à tenebris, semper fere veritatem, gratiam, gau-
 dium, carnem & sanguinem Domini, iudicium, remissio-
 nem peccatorum, charitatem dei erga nos, charitatis mu-
 tuę inter nos mandatum, quomodo oporteat omnia ser-
 uare mandata, reprobationem mundi, Diaboli, Antichrẽ-
 sti, sancti spiritus promissionem, adoptionem filiorum
 dei, fidem à nobis omnino requisitam, patrem & filium
 vbique inculcatum, & vt summatim dicam, Si omnes e-
 uangelii & epistolę quasi dicendi formas notare lubet,
 vnum & idem vtriusque tanquam filum orationis ani-
 maduertere in procliui erit. Apocalypsis autem ab his
 alienissima est, & maxime præ his peregrina, adeo vt
 neque sensu cum illis coniuncta sit, neque prope acce-
 dat, neque syllabam (penẽ dixerim) habeat cum illis
 communem: Imo neque mentionem vllam, neque si-
 gnificationem epistola (missum enim facio euangelium)
 habet Apocalypseos, neque Apocalypsis epistolę, cum
 tamen Paulus de reuelationibus, licet eas non per se &
 separatim conscripserit, aliquam mentionem faciat. Præ-
 terea ipsa dictionis formula differentiam euangelii &
 epistolę ab Apocalypsi facile licet internoscere. Nam

EVSEBII HISTORIAE

illa non modo, vt Græci loquuntur, ἀστράϊσως id est absque vllō orationis vicio, sed etiam summa cum verborum elegantiā, maximo sententiarum pondere, & concinna elocutionis dispositione perscripta sunt: tantum abest vt vox aliqua barbara, aut Solæcismus, aut imperitus & rudis sermo in eis reperiatur. Habebat enim euangelista vt viderur, hæc vtraque: & disertum sermonem, & scientiam diuinam: propterea quod dominus ista duo, nimirum donum sapientiæ, & donum cognitionis, illi largitus fuisset. Et quanquam hunc, qui scripsit Apocalypsim scientiam & prophetiam animo cepisse, non equidem inficior, eius tamen sermonis proprietatem, & linguam non adeo limatē & politē græce loquentem animaduerto: sed modis loquendi planē barbaris vtentem, & interdum etiam solæcismo: quæ quidem in præsentia adnotare non est necesse. Nec quisquam me cauillandi studio adductum hæc dixisse existimet, sed solum, vt istarum scripturarum dissimilitudinem accurate distinguerem.

De epistolis Dionysii Alexandrini episcopi.

CAP. XXI.

PRæter epistolas Dionysii supra commemoratas aliarum complures eius extant epistolæ: vt illæ quæ sunt contra Sabellium ad Ammonem ecclesiæ Bernicensis episcopum missæ: & ea quæ ad Telephorum, & quæ ad Euphranorem data fuit: alia iterum ad Ammonem, & Euporum. Quatuor item libros de eodem argumento, nempe contra Sabellii hæresim composuit: quos gentili suo Dionysio, qui Romanus erat episcopus, dedicauit. Non pauca præter has sunt illius apud nos epistolæ. Quinetiam libri illius sunt, epistolæ forma, pluribus verbis compositi: vt hi de natura Timotheo filio dicati: Alius de tentationibus, quem Euphranori obtulit. Ad Basilidem porro ecclesiarum Pentapolis episcopum scribens, ait se commentarios in principium libri, qui Ecclesiastes dicitur, confecisse. Adde huc diuersas & varias eius epistolas ad eundem Basilidem scriptas, quas nobis reliquit verum de Dionysii operibus satis.

De